

Sygn. akt I ACa 275/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Wojciech Kościółek (spr.)
Sędziowie:	SSA Józef Wąsik SSA Piotr Rusin
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Lech

po rozpoznaniu w dniu 19 kwietnia 2013 r. w Krakowie na rozprawie
sprawy z powództwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K.
przeciwko (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K.
o stwierdzenie nieważności albo uchylenie uchwał
na skutek apelacji powoda
od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Gospodarczego w Krakowie
z dnia 20 grudnia 2012 r. sygn. akt IX GC 325/12

- 1. zmienia w całości zaskarżony wyrok w ten sposób, że stwierdza nieważność uchwały (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. podjętej w dniu 18 kwietnia 2012 roku w przedmiocie obowiązku uiszczenia w terminie do 30 kwietnia 2012 roku dopłat, a w pozostałym zakresie powództwo oddala i znosi wzajemnie między stronami koszty procesu;**
- 2. oddala apelację w pozostałym zakresie i znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.**

Sygn. akt I A Ca 275/13

UZASADNIENIE

Strona powodowa (...) spółka z o.o. w K. wniosła pozew o ustalenie nieważności uchwały pozwanej spółki (...) spółka z o.o. w K. podjętej przez Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników pozwanej spółki w dniu 18.04.2012r. w przedmiocie nałożenia na wspólników obowiązku uiszczenia w terminie do 30.04.2012r. dopłat w wysokości 59.000 zł na każdy udział, tj. 118-krotność wartości udziału, ewentualnie o uchylenie uchwały. Powód domagał się zwrotu kosztów procesu.

Na uzasadnienie pierwszego żądania powód, wspólnik pozwanej spółki, wskazał jako przyczynę nieważności naruszenie art. 177 § 1 ksh. Uchwała o dopłatach narusza prawo, albowiem nie znajduje oparcia w umowie spółki. W ocenie powoda nie można uważać za podstawę podjęcia uchwały zapis § 8.1 umowy spółki, bo jest on nieprecyzyjny, skoro nie doprecyzowuje wysokości dopłat. Umowa spółki przewiduje dopłaty, ale nie wskazuje ich górnej granicy. Zdaniem powoda, ustalenie dopłat objętych uchwałą wymagało zmiany pierwotnej umowy spółki, poprzez konkretyzację wysokości tego obowiązku. Dalej zarzucił, że doszło do naruszenia art. 151 § 3 ksh, poprzez nałożenie na wspólnika obowiązku świadczenia nie przewidzianego w umowie spółki.

W odniesieniu do żądania uchylenia uchwały, wskazał, że uchwała narusza dobre obyczaje. Strona powodowa przyznała, że pozwanej spółce brakuje środków finansowych, ale ich pozyskanie winno nastąpić nie w drodze dopłat, ale w innych, uzgodnionych z powodem formach: w drodze pożyczki, czy też ściągnięcie wierzytelności od podmiotów trzecich

Pozwana spółka (...) spółka z o.o. domagała się oddalenia żądań powoda. Pozwana spółka wskazał, iż zaskarżona uchwała znajduje oparcie w § 8.1 umowy spółki, zatem nie jest sprzeczna z prawem. Zapis umowy stanowił wyraz blankietowej zgody wspólników na korzystanie z dopłat i mieści się w granicach swobody umów. Spółka wymaga dokapitalizowania, a skoro wyrażoną w § 8 wolą wspólników zawierających umowę było korzystanie z dopłat, to zarząd zdecydował o skorzystaniu z tego właśnie źródła dofinansowania. Wyklucza to naruszenie art.177 czy też 151 ksh. Dalej wskazano, iż gdyby przyjąć, iż umowa zawiera wadliwy zapis o dopłatach, to nie byłoby podstaw do podejmowania przedmiotowej uchwały o dopłatach, a dalej skoro uchwała nie istnieje to powodowi nie przysługują roszczenia z art. 252 czy też 249 ksh. Odnosząc się do żądania uchylenia uchwały, pozwana wskazał, iż zarząd nie był w stanie uzyskać innego źródła finansowania, a skoro wspólnicy nadal chcą kontynuować działalność, to pojawiła się konieczność sięgnięcia po dopłaty przewidziane w umowie. Pozwana nie naruszyła dobrych obyczajów podejmując decyzję o skorzystaniu z dopłat. Powód był wielokrotnie informowany o takim zamiarze oraz o zobowiązaniach spółki.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy oddalił powództwo obciążając stronę powodowa kosztami procesu na rzecz strony pozwanej.

W uzasadnieniu rozstrzygnięcia wskazał, iż;

umową spółki z 5.11.2005r. wspólnicy, w tym strona powodowa, określili w § 8 dopłaty. W myśl zapisu § 8.1 umowy :Uchwała Zgromadzenia Wspólników Wspólnicy mogą zostać zobowiązani do wniesienia dopłat proporcjonalnie do objętych udziałów. Po myśli zaś § 8.2 umowy: Wysokość i termin wniesienia dopłat powinny być określone uchwałą Wspólników. (umowa k. 16).

Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki pozwanej w dniu 18.04.2012r. podjęło głosami 85% za, przy 15% głosów przeciw, uchwałę o treści: W związku z koniecznością zaspokojenia potrzeb finansowych Spółki, w tym w szczególności obowiązkiem zapłaty opłat za użytkowanie wieczyste za nieruchomości położoną w K., ul. (...) za lata 2008, 2009, 2010, 2011 i 2012 wraz z odsetkami ustawowymi oraz innych bieżących kosztów Spółki, Zgromadzenie Wspólników (...) sp. z o.o. z siedzibą w K., na podstawie § 8 Umowy Spółki z dnia 5 listopada 2005r. postanawia, co następuje: Zobowiązuje się (...) sp. z o.o. tj. (...) Company S.A. z siedzibą w Luksemburgu oraz (...) sp. z o.o. z siedzibą w K. do uiszczenia dopłat w wysokości 59.000,00 zł. (słownie pięćdziesiąt dziewięć tysięcy, 00/100) na każdy udział, tj.118- krotność wartości udziału w terminie do dnia 30 kwietnia 2012r. (protokół k. 10-11)

W protokole odnotowano zgłoszenie sprzeciwu strony powodowej przeciwko podjętej uchwale.

Bezspornie podjęcie uchwały wynikało z braku odpowiednich środków finansowych u pozwanej spółki zapewniające bieżące finansowanie i funkcjonowanie pozwanej. Strona powodowa miała świadomość stanu finansów spółki.

W ocenie Sądu I instancji oba żądania powoda są niezasadne.

Pierwsze z żądań, oparte na art. 252 ksh, powód wywodzi, w oparciu o twierdzenie, iż brak oznaczenia w umowie spółki maksymalnej wysokości dopłat, czyni uchwałę o dopłatach opartą o taki nieprecyzyjny zapis umowy, nieważną jako sprzeczną z ustawą. Powód precyzuje, iż dostrzega sprzeczność z art. 177 § 1 ksh i 151 § 3 ksh.

W ocenie Sądu Okręgowego - bezspornie dopłaty zostały przewidziane w umowie spółki, a treść stosownego zapisu zawiera powoływany przez strony § 8 umowy. W konsekwencji wspólnicy wyrazili w umowie wolę finansowania czasowych trudności finansowych spółki właśnie w formie dopłat w rozumieniu art. 177 ksh. Nadto uchwała nie narusza art. 151 § 3 ksh skoro dopłaty zostały przewidziane w umowie spółki. W ocenie Sądu I instancji określenie zobowiązujące do dopłat może mieć w umowie także ogólny charakter. Od tego należy odróżnić konkretyzację tego obowiązku, nałożenia konkretnej dopłaty. Uchwała „wykonawcza” realizująca postanowienie umowy spółki co do dopłat, nakładająca konkretną dopłatę, niebędąca już zmianą umowy, nie wymaga w takim przypadku zgody wszystkich wspólników, gdyż ta została już wcześniej wyrażona w umowie. (komentarz aktualizowany do art. 177 ksh autorstwa Andrzeja Kidyby, System Informacji Prawnej Lex (Lex Omega) 40/2012r). W ocenie Sądu I instancji uchwała jako „wykonawcza wobec postanowień umowy i konkretyzująca jej postanowienia” w rozumieniu nie narusza wskazanych przepisów prawa, skoro wprost odnosi się do instytucji dopłat uregulowanej w umowie w sposób dopuszczalny prawem i zgodnym z wolą wspólników.

W ocenie Sądu I instancji niezasadne było kolejne żądanie powoda, wywodzone z art. 249 ksh. W odniesieniu do żądania uchylenia uchwały, w świetle przesłanek z art. 249 ksh, uchwała nie narusza dobrych obyczajów. Strona powodowa wprost określiła, że jedynym celem uchwały jest zgromadzenie dla pozwanej spółce brakujących na bieżące funkcjonowanie środków finansowych. Powód nie twierdzi, że nie ma środków na dopłaty, albo że są one za wysokie na jego możliwości, czy też niezasadne w świetle wskazanych potrzeb spółki. Wszystko to przy braku dalszych okoliczności wyklucza zasadność roszczenia.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 kpc.

Apelację od wyroku złożył powód zaskarżając wyrok w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił;

- nierozpoznanie istoty sprawy poprzez przyjęcie, że § 8 ust. 2 umowy spółki może stanowić podstawę zaskarżonej uchwały wspólników pozwanego jako uchwały wykonawczej nakładającej konkretną dopłatę, podczas gdy źródłem obowiązku dopłat może być umowa spółki, która musi skutecznie określać wysokość dopłat poprzez odwołanie do określonych granic liczbowych w stosunku do udziału, a sama konkretyzacja obowiązku wniesienia dopłat poprzez uchwałę wykonawczą może odbywać się tylko i wyłącznie w tych granicach liczbowo określonych a uchwała o dopłatach nie może sama w sobie konstytuować powstania obowiązku dopłat;

- naruszenie przepisów prawa materialnego przez jego błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, a to naruszenie art. 177§1, 159, 151 § 3, 151 § 4 , 246 § 3, 252§ 1, 249 § 1 i 65 k.c.

Na tych podstawach domagał się uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania ewentualnie zmiany zaskarżonego wyroku przez stwierdzenie nieważności zaskarżonej uchwały ewentualnie przez jej uchylenie .

Nadto wносиła o przeprowadzenie dowodów w postępowaniu apelacyjnym w postaci zeznań wskazanych świadków i przesłuchania pozwanego na okoliczności dotyczące usprawiedliwienia gospodarczego dla treści podjętych uchwał.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego. Wnosząc o oddalenie wniosków dowodowych powoda, domagała się przeprowadzenia w postępowaniu apelacyjnym dowodów z dokumentów na okoliczności tożsame z wnioskami procesowymi powoda.

Rozpoznając apelację zważył Sąd Apelacyjny co następuje;

1. Zgłoszone przez powoda roszczenie procesowe nie posiada ewentualnego charakteru w rozumieniu wykształconym przez praktykę, lecz złożone zostało w formie kumulacji dwóch roszczeń opartych na różnych podstawach faktycznych i prawnych w warunkach tożsamości stron postępowania dla obu spraw. Dopuszczalność takiej kumulacji jest niewątpliwa w świetle art. 191 k.p.c.. Nie poszerzając ponad potrzebę rozważań w tej kwestii należy wskazać, że ze swej istoty - jedynie roszczenia procesowe o świadczenie (a takim nie są zgłoszone kumulatywnie i konkurencyjnie roszczenia o stwierdzenie nieważności i o uchylenie uchwały)- stanowią przedmiot tzw. roszczenia ewentualnego, jako przełamującego, w wyniku dorobku nauki oraz judykatury i w imię ochrony słusznym interesów wierzyciela (nie znającego w sprawach o świadczenie aktualności wszystkich faktów leżących u podstaw roszczenia, co nie jest tożsame z sytuacją prawnej oceny bezspornych faktów dla skuteczności określonego roszczenia procesowego) - zasadę dokładnie określonego żądania (art.187 k.p.c.). Takim roszczeniem nie jest zatem roszczenie o stwierdzenie nieważności albo uchylenie uchwały. Nie budzi też wątpliwości, że oba roszczenia są względem siebie o tyle przedmiotowo konkurencyjne, że uwzględnienie jednego z nich wyklucza zasadność drugiego. Rozważanie tej kwestii jak się wydaje nie wymaga uzasadnienia, zważając także stanowiska procesowe wyrażone w pismach procesowych obu stron. Jedynie dla porządku należy wskazać, że stwierdzenie nieważności uchwały wyklucza jej uchylenie a tylko ważna uchwała może zostać uchylona. Konsekwencją powyższego jest natomiast stwierdzenie, że ryzykiem procesowym powoda, przy takiej kumulacji roszczeń w sprawie jest przegrana w dwóch albo co najmniej w jednej ze skumulowanych spraw.

Z kolei okoliczność ta posiada znaczenie dla rozstrzygnięcia o kosztach procesu z uwagi na regulację art. 98 albo 100 k.p.c.

2. Przechodząc do merytorycznej oceny sprawy stwierdzić należy bezzasadność pierwszego z zarzutów apelacji. Sąd I instancji na podstawie zebranego (a i zaoferowanego przez strony postępowania) materiału dowodowego poczynił ustalenia faktyczne i dokonał ich prawnej oceny na podstawie wskazanych apelacją przepisów. Istota sprawy łączyła się bowiem z wyjaśnieniem prawnej skuteczności postanowień umowy spółki nakładających na wspólników obowiązek wnoszenia dopłat bez określenia granic w liczbowo oznaczonej wysokości w stosunku do udziału jako podstawy dla podjętej uchwały, w aspekcie treści art. 177 § 1 k.s.h. , a nadto w czy taka uchwała może być podjęta zwykłą większością głosów, czy też wymaga zgody wszystkich wspólników. W wypadku zaś uznania, że nie zachodzą przesłanki dla stwierdzenia nieważności uchwały czy spełnione zostały określonymi faktami przesłanki uchylenia uchwały przewidziane w art.252 § 1 k.s.h. W ocenie Sądu Apelacyjnego wszystkie doniosłe z punktu widzenia przedmiotowego niniejszego postępowania fakty zostały wyjaśnione przez Sąd I instancji, jak również wskazana została przez Sąd I instancji prawna przyczyna dla której roszczenia powoda nie zostały uwzględnione.

3. Stwierdzenie powyższe otwiera drogę dla rozważań trafności zarzutów apelacji związanych z naruszeniem prawa materialnego. W ocenie Sądu Apelacyjnego- apelacja zasługuje na częściowe uwzględnienie, a to w zakresie dotyczącym zarzutów dotyczących naruszenia prawa materialnego przy ocenie nieważności zaskarżonej uchwały.

W szczególności regulacja z art. 177 § 1 i 2 k.s.h. posiada bezwzględny charakter w tym znaczeniu, że ich naruszenie czyni podejmowaną uchwałę sprzeczną z przepisem prawa.

W tym kontekście wskazać należy, że omawiany przepis określa dwa niewątpliwie niezbędne elementy, które łączą się z instytucją dopłat. Pierwszy (§1) , że zobowiązanie do dopłat ma wynikać z umowy spółki i drugi (§ 2) , że świadczenie wspólników ma być równomierne w stosunku do udziałów. W ocenie Sądu Apelacyjnego – jest w sprawie niewątpliwe, że tym elementom umowy spółki odpowiada zaskarżona uchwała.

Trzecim niezbędnym elementem (§ 1) omawianego przepisu kreującym obowiązek ponoszenia dopłat – w ocenie Sądu Apelacyjnego – i to również o bezwzględny charakterze - jest liczbowe określenie wysokości dopłaty w stosunku do udziału. W ocenie Sądu Apelacyjnego - zważając istotę omawianej dopłaty, jako swoistego wsparcia ekonomicznego spółki kapitałowej ze strony wspólników, uznać należy, że obciążenie wspólników powinnością czynienia dopłat w przyszłości wymaga określenia w umowie jej granic. Ustawodawca nie wyraża bowiem zgody na bezgraniczne określenie obowiązku ponoszenia dopłat.

Wyznaczenie zatem ram (w swobodnie określony ale i czytelny sposób – w czym wyraża się swoboda umowy w rozumieniu art.353(1) k.c.) wzajemnie dozwolonego zachowania wspólników (wynikającego dodatkowo z art. 159 k.s.h.), w jakich czynione mogą być dopłaty stanowić powinno istotny element postanowień umowy spółki i jako takie łączy się z gwarancjami dla wspólników dla określonego pierwotnie ryzyka gospodarczego, w ramach planowanej przez siebie, a następnie prowadzonej przez spółkę działalności. W tym kontekście skutek prawny w postaci nieokreślenia granic ekonomicznych dopłat zgodnie z § 1 art. 177 k.s.h. czyni postanowienia umowne ułomnymi (kulejącymi) ale ważnymi w świetle prawa. W ocenie Sądu Apelacyjnego – stwierdzenie to wynika z faktu, że ustawodawca omawianym przepisem, przy zachowaniu pierwszych dwóch elementów umowy, jednocześnie wyklucza dopuszczalność konkretyzowania w swobodny sposób (tj. na zasadach ogólnych związanych z podjęciem większościowej uchwały) niczym nieograniczonych dopłat. I jakkolwiek brak tych granic nie dowodzi o braku możliwości podejmowania uchwał w sprawie dopłat (art. 178 k.s.h.), to fakt, że umowa spółki nie przewiduje żadnych granic oznacza, że tak jak w przypadku zawarcia umowy, także dla określenia granic dopłat w uchwale je konkretyzującej (art. 178 k.s.h.), uchwała musi stanowić efekt jednomyślności wszystkich wspólników. Niewątpliwie także wprowadzenie obowiązku dopłaty jest dodatkowym obowiązkiem wobec spółki, o którym mowa w art. 159 k.s.h., i to obowiązkiem zwiększającym świadczenia wspólników w rozumieniu art.246§3 k.s.h. i jako taki w świetle ostatniego z przepisów wymagającym zgody wszystkich wspólników. Wskazać zatem należy, że stosownie do art. 159 k.s.h. obowiązek dopłaty winien być dokładnie określony w umowie spółki, a brak takiego dokładnego postanowienia umownego oznacza bezskuteczność tego obowiązku wobec spółki. W realiach sprawy (tj. gdy umowa spełnia dwa z niezbędnych elementów) mamy zatem do czynienia z przypadkiem bezskuteczności zawieszonyj (ostatni z przepisów nie wprowadził sankcji nieważności) postanowień umownych przewidzianych w § 8 do czasu uzgodnienia przez wszystkich wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością granic dopłat. W konsekwencji wola wyłącznie większości wspólników– w stosunkach wewnętrznych spółki z ograniczoną odpowiedzialnością – nie może skutecznie nakładać na wspólnika wobec spółki obowiązku dopłaty, której granice nie wynikają z dokładnych zapisów umowy. Tego rodzaju uchwały podjęte większością głosów – wbrew stanowisku Sądu I instancji - nie mają charakteru wykonawczych, gdyż nie mają tak umownego, jak i ustawowego oparcia, a to wobec nieokreślenia granic przyjętego (w dobrowolny sposób) przez wspólnika obowiązku świadczenia pieniężnego. W konsekwencji, jako sprzeczne z prawem podlegają stwierdzeniu nieważności na podstawie art. 252 § 1 k.s.h.

4. Rozstrzygnięcie o nieważności uchwały usuwa potrzebę merytorycznej oceny uchwały na podstawie art. 249 k.s.h., które to powództwo jest oczywiście bezzasadne. W konsekwencji także wnioski dowodowe zgłoszone przez strony w ramach tej części roszczenia są oczywiście bezzasadne, jako nie związane z istotą sprawy (art. 227 k.p.c.).

5. Wobec częściowego uwzględnienia jednego z dwóch (równoważnych) roszczeń powoda o kosztach postępowania przed Sądami obu instancji orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c., skoro wartość dóbr i kosztów obu stron w sprawie, której wynikiem jest częściowa wygrana i przegrana stron, jest wzajemnie do siebie zbliżona. Mając na uwadze powyższe orzekł Sąd Apelacyjny jak w wyroku na podstawie wskazanych przepisów oraz art. 386§1 i 385 k.p.c.